

— 385 с. 4. Карпова Ю. А. Введение в социологию инноватики : учеб. пособие / Ю. А. Карпова. — СПб. : Питер, 2004. — 192 с. 5. Косалс Л. Социальный механизм инновационных процессов / Л. Косалс. — Новосибирск : Наука, 1989. — 322 с. 6. Мешков А. А. Основные направления исследования инновации в американской социологии / А. А. Мешков // СОЦИС. — 1996. — № 3. — С. 117–128. 7. Наказ Міністерства науки і освіти України № 522 від 07.11.2000 р. «Про затвердження Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності». 8. Сучасний словник із суспільних наук / за ред. О. Г. Данильяна, М. І. Панова. — Х. : Прапор, 2006. — 325 с. 9. Цой Л. Н. Конфликт как существенная характеристика социальных взаимодействий в условиях инноваций. От инновации к консервации: инноватор в практике / Л. Н. Цой. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.socio.ru/public/tsoi/innov.doc>.

СУБЪЕКТ-ИНИЦИАТОР ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ИННОВАЦИИ

Одной из характеристик современного украинского образования есть перманентный инновационный процесс. В современных постиндустриальных реалиях инновация иногда намеренно производится с целью преобразования конкретной части социальной и культурной реальности или даже с целью изменить социальные интеракции. Понимание инноваций как основы деятельности в системе образования индивидуальным или коллективным субъектом-инициатором оценивается в качестве художественного акта, которое направлено на благо общества, для улучшения образовательной системы в конечном итоге.

BLOKE-INITIATOR EDUCATIONAL INNOVATION

One of the characteristics of modern education area of Ukraine is a major innovation. In modern post-industrial realities innovation sometimes deliberately produced in order to transform a particular piece of social and cultural reality, or even modify social relations. The understanding of innovation as the basis for its activity to individual or collective subject-initiator is valued as art expression, which is directed to the benefit of society, to improve the education system as a final result and implementation of educational innovations.

Стаття надійшла 12.10.10

УДК 655.41+811

У. П. Барабаш

Українська академія друкарства

ОСНОВНІ ЕТАПИ ВИДАВНИЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МОВОЗНАВЧОЇ КОМСІЇ НТШ

Досліджуються основні етапи видавничої діяльності мовознавчої комісії Наукового Товариства імені Шевченка. Головна увага приділяється розвитку та обстоюванню української мови і літератури, їх історії та перспективі. Визначається вплив стану української мови на створення та розвиток україномовного видання. Окреслюються найважливіші фактори впливу на розвиток української науки.

Книговидання, мовознавча комісія, НТШ, етапи діяльності

Видавнича діяльність українських видавничих центрів, товариств і організацій є дуже цікавим та об'ємним явищем для наукового дослідження. Звичайно, в архівах і бібліотеках збереглися документи й матеріали, що висвітлюють видавничу діяльність досліджуваного періоду, проте в історіографії ця проблема недостатньо досліджена й відображена. Під впливом різноманітних обставин склалося, що протягом тривалого часу розробка даної важливої теми українськими вченими була під особливим контролем тоталітарної влади.

Започатковане в 1873 р. як Літературне товариство ім. Шевченка, з 1892 р. перетворене в Наукове Товариство імені Шевченка, пройшло довгий і нелегкий шлях становлення та розвитку. Однак, здобувши перемогу над всіма життєвими обставинами, зробило неоціненний внесок у науку й культуру українського народу. За 135 років існування Товариство відкрило Україні сотні геніальних особистостей і втілило в життя тисячі безцінних ідей, не дозволило занепасти українському слову. Діяльність комісій Товариства досліджувалась багатьма вченими упродовж багатьох десятиліть, кожен з яких зробив вагомий вклад у цю справу. Дослідники вивчали осередок детально, поетапно, від одного періоду до іншого. Один з відомих поціновувачів діяльності Товариства, дослідник його історії та діяльності Р. В. Кучер у своїй праці, присвяченій Науковому Товариству імені Шевченка, подає такі періоди діяльності НТШ: Предтеча НТШ — Товариство імені Шевченка; НТШ до першої світової війни (1914 р.); між двома світовими війнами (1914–1939 рр.); діяльність НТШ в діаспорі; відродження Львівського НТШ (1989 р.).

Ми розглядатимемо три перші періоди, оскільки нас цікавить діяльність кінця ХІХ — першої третини ХХ століття.

Ще один дослідник діяльності Товариства В. Дорошенко ці періоди ділить на НТШ під проводом М. Грушевського та НТШ після М. Грушевського, позначає фігуру вченого як провідну ланку у функціонуванні осередку. Автор виділяє три основні постаті, які мали вагоме значення для Товариства та української науки загалом. «Грушевський, Франко і Гнатюк — це були три кити, що на них стояло Наукове Товариство імені Шевченка [1, с. 30].

Комісії — окремі структурні одиниці, створення яких з метою ведення «спеціальних наукових справ», передбачалося статутом НТШ 1892 року. Статус та функції комісій ширше, ніж у статуті товариства, визначалися спеціальним документом — Регуляміном секцій і наукових комісій, який редагувався після кожної зміни статуту [7, с. 247]. Як вказується в [7], комісії — це групи осіб, яким доручено розв'язувати певні проблеми. На засіданнях зазвичай обговорювалися питання участі в різних наукових конференціях. Як відзначається в «Хроніках НТШ», у звичайні обов'язки діяльності комісій входило також налагодження контактів з іншими науковими закладами та організаціями, окремими науковцями задля полегшення отримання потрібної наукової інформації. Тому комісії з повним правом можна називати основоположниками наукових шкіл. На засіданнях спільно обговорювалися та рецензувалися майбутні праці, які повинні були публікуватися на сторінках «Записок». Основним питан-

ням для обговорення на всіх, без винятку, засіданнях філологічної секції було мовне питання. Найважливіше — це правильність вживання, розуміння та визнання української мови на рівні з іншими, особливості подання актуальних україномовних питань на сторінках «Записок». Спектр зацікавлень, а заодно і потреб, був величезний — історія мови, діалектологія, лексикологія, граматики, правопис і акцентологія, загальне і порівняльно-історичне мовознавство і т.д. [2, с. 22]. Мовознавчою тематикою цікавилися не лише філологи, а й історики, етнографи, математики, хіміки, біологи, які особливо працювали над питанням термінології. Для унормування правопису видань НТШ було створено спеціальні мовну та правописну комісії, які відіграли значну роль не лише в діяльності товариства, а й у розвитку української мови на загальноукраїнському рівні. Усі тексти, що надходили до друку, подавалися виключно українською мовою.

Створення комісії та початок роботи

Упродовж більшої частини історії НТШ його структуру визначали три секції: історично-філософська, філологічна та математично-природописно-лікарська. На початку роботи НТШ діяло п'ять комісій, і однією з первинних та основоположних була мовознавча. «Філологічна секція НТШ згуртувала найчисленнішу групу дослідників-філологів, славістів, істориків письменства й етнографів. З найвидатніших старіших дослідників, членів секції, слід згадати: І. Франка, М. Сумцова, В. Гнатюка, О. І. Ф. Колессів, К. Студинського, С. Єфремова, А. Кримського, І. Зілинського, Ф. Савченка, С. Смаль-Стоцького, Є. Тимченка, Г. і П. Житецьких, К. Михальчука, А. Лободу, В. Перетца, М. Петрова, І. Свенціцького, З. Кузеля, В. Дорошенка, В. Сімовича, В. Щурата, М. Возняка, Я. Гординського, І. Брика та ін.» [2, с. 905].

Основним органом друкованого слова спочатку для всіх секцій Товариства, а згодом спеціально для історично-філософської та філологічної, головним серійним виданням за усіх періодів його існування були «Записки НТШ» («Збірник філологічної секції»). Головним їх завданням було: «заснувати осередок наукової діяльності своєю рідною мовою і до нього притягнути вчених українсько-руських, нашими політичними і культурними обставинами призвичаєних ходити в сусіди до чужих видавництв і культивувати чужу науку» [2, с. 7]. Саме цей друкований орган зумів згуртувати навколо себе значну кількість талановитих учених, істориків, філологів, етнографів з усіх куточків України. Щодо особливостей будови «Записок», то тут зберігався сталим поділ на три або чотири частини, якими найчастіше були статті, матеріали, рецензії або хронікальні огляди, критика та бібліографія. Звичайно, зважаючи на величезний обсяг і час виходу «Записок», відбувалися інколи модифікації, здійснювалися доповнення до рубрик. Перший розділ зазвичай не мав назви, сюди поміщалися найактуальніші праці. У другій частині публікували певні «джерельні причинкові матеріали відповідної тематики» [2, с. 11]. Тут ми можемо бачити і різноманітні тематичні розвідки, повідомлення, листування та щоденники. Цілком закономірно, що третя частина є логічним продовженням другої, звичайно, зі своїми корективами та доповненнями.

Секції з часом розширювалися та відповідно «у них появляється ряд комісій, які теж видають свої праці» [5, с. 5], зокрема філологічна комісія займалася виданням «Українсько-руської бібліотеки».

Як зазначає В. Кубійович, початковий період роботи комісії був нелегким, зокрема через:

важкий стан життя в Галичині взагалі, зокрема слабкість українського культурного духу, неусвідомлення стану рідної мови;
фінансову нестабільність, нестаток коштів;
потребу у власному видавництві.

Члени секції максимально боролися з проблемами, про що свідчать уже перші праці в галузі розвитку української мови, зокрема О. Огоновського «Studium auf dem Gebiete der rutenischen Sprache» та «Історія літератури руської», які вперше науково доказали самостійність, окремішність і самотність нашої мови, її витоки та місце серед інших слов'янських. Ці праці стали поштовхом для розвитку мовних полемік між українськими і російськими мовознавцями. У дискусії порушувалася значно ширша проблема, зокрема самостійності та відмінності від російської мови.

У сфері української філології працював І. Франко, наукові заслуги якого визнані не лише в Україні, а й далеко за її межами. Саме він був довгий період директором філологічної секції і деяких комісій, редактором фундаментальних видань і праць з українського письменства та фольклору. У «Записках НТШ», «Збірнику філологічної секції» й інших виданнях, які надзвичайно сприяли піднесенню рівня української філології, знаходимо мовознавчі праці І. Верхратського, В. Гнатюка, І. Зілинського, О. Колесси, А. Кримського, О. Макарушки, І. Огієнка, В. Охримовича, І. Панкевича, В. Розова, І. Свенціцького, В. Сімовича, С. Смаль-Стоцького, К. Студинського, Є. Тимченка, І. Франка та інших [3, с. 35]. У «Збірнику філологічної секції» були надруковані згадана монументальна праця О. Кониського «Тарас Шевченко — Грушевський, хроніка його життя» (т. I, II, 1898–1901), «Розвідки Михайла Драгоманова про українську словесність і письменство», кореспонденція Я. Головацького тощо [3, с. 35].

Довоєнний і воєнний періоди видавничої діяльності мовознавчої комісії

Найголовнішою заслугою першого періоду існування було пропагування у важких політичних умовах української мови. У складні довоєнні часи науковці-дослідники намагалися всіма способами підтримати розвиток рідної мови, піднести її престиж і довести, що українська мова може бути мовою науки. Це не просто звичайне наріччя російської мови і не лише селянська мова, а розвинута та достойна мова наукова. На даному етапі всі секції працювали продуктивно та видавали свої тематичні праці. Діяльність секції та товариства загалом підтримувалася фінансово за рахунок певних державних коштів, громадських пожертв, меценатів, резервних фондів. Випускалися в світ два фундаментальні видання — це літературно-наукові журнали «Зоря» та «Літературно-науковий вісник». У Львові відбувся Перший всеукраїнський з'їзд літераторів. У зв'язку

із вшанування пам'яті І. Котляревського. Тоді ж була створена українська видавнича спілка. «До першої світової війни це було найбільше українське видавництво» [3, с. 29]. Підтримувався зв'язок з українською молоддю, школою та студентством, з іншими українськими діячами, відбувалися вшанування пам'яті видатних науковців-соратників. На цей період припадає розквіт наукової діяльності як голови філологічної секції та комісії І. Франка. У 1898 році побачив світ «Збірник філологічної секції». Досліджувалися старовинні літературні тексти, Франкові апокрифи, листування та мовознавчі дискусії. Отже, перший, довоєнний, період роботи на мовознавчій ниві був досить плідним і багатим на нові досягнення у царині науки.

Першими дійсними членами філологічної секції були О. Барвінський, В. Гнатюк, М. Дикарив, І. Кокорудз, О. Колесса, О. Кониський, В. Коцовський, С. Смаль-Стоцький, К.Студинський, І. Франко, О. Огоновський, О. Партицький, О. Макарушка, чимало молодих науковців. «У Філологічній секції завдання підготовки наступної плеяди науковців виконували професори української філології в Львівському університеті д-р Олександр Колесса і д-р Кирило Студинський» [1, с. 23]. Серед їхніх учнів слід назвати І. Брика, М. Возняка, Я. Гординського, М. Тершаківця та інших.

Складним був другий період існування з фінансової сторони. Видавнича діяльність секції підтримувалася наступним чином: у зв'язку із зростанням довіри серед населення звичним і частим явищем були пожертви та добродійні внески зацікавлених людей; було зібрано гроші на будівництво Академічного дому; створено Академічний резервний фонд.

Наукова та просвітницька діяльність осередку трактувалася владою як сепаратистська, тому не знаходила не тільки підтримки, а, навпаки, відбивала постійні перешкоди для свого існування та функціонування. Мовними питаннями цікавилися та підтримували їх не лише мовознавці, а й науковці інших галузей знань. Варто згадати археологічний з'їзд 1899 року, де активно відстоювалася рівність української мови з російською; проте вимоги науковців були не повністю виконані, тому товариство відмовилося від участі.

Воєнний період був найважчим. Війна завдала величезних труднощів для товариства, зокрема, якщо брати до уваги філологічні втрати, то багато потерпіла та загубила назавжди його бібліотека, з Академічного дому зникли цінні рукописи українських письменників і підшивки українських часописів, не завершено написання та видання словника Шевченкової мови та бібліографії його творів і писань. Не вдалося відзначити ювілейні дати Шевченка та Франка. Під час війни не стало видатних діячів І. Франка, М. Павлика, В. Шухевича, В. Гребеняка та багатьох інших. Воєнні дії поламали багато планів товариства, не дали можливості реалізувати значну кількість задумів. Розвиток припинився, почалися репресії, арешти та розправи над людьми. Хто мав можливість, то виїжджав за межі України й намагався продовжувати свою діяльність. «Перед їх приходом багато українських діячів, між ними й чимало членів Товариства,

виїхали до Відня, продовжуючи там наукову працю [2, с. 32]. Російська влада заборонила будь яку діяльність, установи осередку опечатувалися, документи та цінні праці знищувалися або конфісковувалися, усі дії були під пильним контролем влади. Кінець 20-х років став трагічним в історії АН: розпочалася тотальна «чистка» під гаслом «критики й самокритики», ревізія попередніх досягнень [2, с. 36].

Міжвоєнний період діяльності

Надто значними та непоправними були людські втрати під час війни, відбулися масові арешти та вивезення, серед вигнанців — митрополит А. Шептицький, доктор В. Охримович і багато інших.

Найважчим міжвоєнний період був через наслідки, завдані війною, бракувало харчів, коштів, сировини для виробництва, навіть паперу. Нова влада всіляко намагалася простежити, принизити та унеможливити роботу. Звичним явищем була присутність комісара поліції на зборах товариства, пильна перевірка установ, переслідування через Львівський університет. Були спроби знищити приміщення наукової організації, використовуючи всі методи — підпали, підкладання боївок тощо.

Становище товариства та всіх комісій, особливо мовознавчої, стало ще гіршим після 1918 року — захоплення Польщею Галичини. Помінялася не лише влада, а змінився і характер діяльності осередку, припинилися будь-які фінансові допомоги чи підтримки, робота зводилася лише до випуску наукових видань. Ставлення польської влади до товариства було недоброзичливим: відсутність будь-якої допомоги з боку влади, унеможливлення діяльності осередку та мовознавчої комісії зокрема. У 1919 році було заборонено викладати українською мовою у Львові. Воєнні дії поламали багато планів товариства, не дали можливості реалізувати значну кількість задумів. І знову ж — арешти, переслідування та єдина можливість продовження працювати — в еміграції.

Незважаючи на таку політику, діячі НТШ ще активніше відстоювали й доводили потрібність і самостійність української мови. Можливо, така взаємна протидія і викликала активні дії одне проти одного. Саме ця впевненість, ентузіазм, самовіддача, розуміння та поширення рідного слова і настроювали на агресивне ставлення з боку чужої влади, і навпаки. Більше того, вони прагли до того, щоб не плутали українську мову з «руською», а українців з «малоросами» або «русинами» [3, с. 44]. До того ж були і прорухи та навіть позитивні зрушення в роботі. Найвизначнішою подією стала поява двох нових наукових комісій: історії мистецтва та класичної філології. Кількома роками пізніше було створено ще дві важливі для мовознавчої комісії та філологічної секції комісії — шевченкознавства української мови та української літератури. Активізувалась співпраця секцій товариства з іншими організаціями та науковцями, «прикладом такої успішної співпраці може бути робота коло унормування українського правопису» [2, с. 38].

У зв'язку з тим, завдяки діяльності К. Студинського та В. Гнатюка побачила світ праця «про пам'ятне письмо Наукового Товариства імені Шевченка з приводу заборони польською Кураторією Львівського шкільного округу національного імені українського народу». Значно рідше почали виходити «Записки», а видання деяких секцій зупинялося. «Впродовж кількох наступних років (особливо 1933–1934 рр.), за часів сумновідомого Постишева, було репресовано багатьох визначних українських діячів, зокрема і членів Наукового Товариства імені Шевченка» [3, с. 47]. Розпочалася активна русифікація в усіх сферах життя, особливо в науковій. Хоч у цей період спостерігалось свідоме знищення української науки, товариство залишалося і всіма способами продовжувало функціонувати. «Товариство брало жваву участь у міжнародних з'їздах, зокрема слов'янських філологів, етнографів і географів та ін.» [3, с. 48]. Зібравши всі сили, спромоглися розбудувати свої установи, книгарню видавалися книжки з красивого письменства, було створено «Українську загальну енциклопедію», друкувалися в еміграції. Найбільші досягнення в ділянці української філології ми маємо на шпальтах видань «Записок НТШ», «Збірника філологічної секції», «Літературно-наукового вісника», «Українознавчої бібліотеки».

Незважаючи на всі складні періоди, перешкоди та важкі умови праці, мовознавча комісія та філологічна секція загалом намагалися висувати українську (україномовну) науку на перший план. Завдяки великому філологічному доробку членів товариства українську мову поширювали не лише серед свого населення, а й серед чужих людей, про НТШ знали та писали, його визнавали і поважали. Заслуга діячів осередку полягає в пропагуванні та обстоюванні своєї мови, яка перебувала в стані невизнання і заборони. «Не кожна слов'янська країна може похвалитися такою тривалою працею одного наукового товариства серед інших своїх інституцій» [8, с. 3].

Варто відзначити і такий важливий етап у розвитку української філології як організація окремого Інституту українознавства при НТШ у 1936 році. Малося на меті утворення цілої установи, діяльність якої повинна скеровуватися в мовне русло, яка б також мала мати свій професійно-тематичний українознавчий журнал. Плідною була робота над унормуванням українського правопису, члени секції проводили регулярні збори, брали участь у мовних дискусіях і з іншими секціями НТШ, особливо щодо дослідження Західної України. «Філологічна секція провадила всілякі дискусії із питань мовного дослідження західноукраїнського краю, зокрема працювала над вивченням Карпат з погляду діалектології, етнографії та економіки» [3, с. 52]. Зв'язки між українським і російським народами, відмінності та тотожності вивчав і доводив І. Свенціцький. А зв'язок Західної України зі Східною досліджували К. Студинський, М. Бучинський, Ю. Косач та ін.

У 30-х роках, напередодні нової світової війни, зросла функція НТШ як видавця часописів культурологічного спрямування, серед яких: «Українська книга» (з 1937 р.), «Українська музика» (з 1939 р.), журнал «Сьогочасне і ми-

нуле» (1939 р.). Загальний видавничий доробок НТШ, за станом на вересень 1939 року, складав майже 1200 томів збірників, монографій, часописів тощо. Про науковий рівень праць НТШ як академічного центру української славістики засвідчував широкий обмін виданнями з науковими установами і бібліотеками на усіх п'яти континентах. Єдиною в своєму роді світовою скарбницею української культури стала бібліотека НТШ. За станом на 1939 р. вона налічувала 350 тис. одиниць (книг, часописів, стародруків, рукописів — у тому числі унікальних збірок української періодики XIX ст.).

У 1940 р. після приходу до Львова більшовиків товариство було розгромлене, його музеї та колекції розчленовані між різними установами, окремі діячі репресовані й навіть убиті (Р. Зубик, К. Студинський, П. Франко, В. Старосольський, І. Фещенко — Чопівський). Проте вже після війни численні діячі НТШ в еміграції на своєму з'їзді в Баварії у 1947 р. відновили діяльність НТШ.

Отже, оскільки дія породжує протидію, а утиски викликають спротив, то українознавчі дослідження стали своєрідною формою інтелектуального протесту проти національного гноблення [6, с. 149]. Духовне відродження України, яке пробиває собі дорогу на крилах історичної пам'яті, відновлює нам забуті імена, повертає права громадянства суспільним явищам, що на попередніх етапах нашої нової історії ставали імперативом нашого виживання та національного самозбереження [4, с. 3]. Кожен період був по-своєму складним, проте і продуктивним. Звичайно, найоптимальнішим часом для творчої діяльності є післявоєнні роки — ті періоди, коли, незважаючи на інші політичні чи економічні обставини, люди можуть вільно працювати в своїй країні.

1. Дорошенко В. Огнище української науки — Наукове Товариство ім. Шевченка / В. Дорошенко. — Нью-Йорк, 1951. — 116 с. 2. Енциклопедія українознавства / Перевид. в Україні; за ред. В. Кубійовича. — Львів: вид-во НТШ, 1996. 3. Кучер Р. В. Наукове товариство імені Т. Шевченка: два ювілеї / Р. В. Кучер. — К., 1992. 4. Нарис історії Наукового товариства імені Шевченка (1873–1949). — Львів, 1991. 5. Періодичні та серійні видання Наукового Товариства імені Шевченка у Львові (1885–1939) : анот. покажч. / уклад. і авт. передм. Т. Ю. Кульчицька; бібліогр. ред. Л. І. Ільницька. — Л. : вид-во НТШ, 1990. — 103 с. 6. Поліграфія і видавнича справа: наук.-техн. зб. / редкол.: Б. В. Дурняк та ін. — Львів, 2003. — 215 с. 7. Словник української мови: в 11 т. / АН УРСР. Ін-т мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. — К.: Наук. думка, 1970–1980. 8. 125 років Наукового Товариства імені Шевченка: зб. наук. пр. і матеріалів, присвячених ювілею Товариства / відп. ред. О. Купчинський. — Львів, 2001. — 387 с.

ОСНОВНЫЕ ЭТАПЫ ИЗДАТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ЯЗЫКОВЕДЧЕСКОЙ КОМИССИИ НОШ

В статье исследуются основные этапы издательской деятельности языковедческой комиссии Научного Общества имени Шевченко. Основное внимание уделяется развитию и отстаиванию украинского языка и литературы, их истории и перспективам. Определяется влияние состояния украинского языка на создание и развитие украиноязычного издания. Определяются основные факторы влияния на развитие украинской науки.

BASIC STAGES IN DEVELOPMENT OF PUBLISHING ACTIVITY OF TSSS LANGUAGE COMMITTEE

Basic Stages in Development of Publishing Activity of TSSS Language Committee. Basic steps of publishing activity of TSSS Language Committee have been investigated in this article. Main attention has been focused on the development and protection of Ukrainian Language and Literature, its history and future perspectives. The influence of modern state of Ukrainian Language on the formation of Ukrainian book has been defined. The main factors influencing on the expansion of Ukrainian studies has been offered in this article.

Стаття надійшла 31.08.11

УДК 007:304:070

М. М. Кулинич

Українська академія друкарства

**ВІДГУКИ У «ВІСТНИКУ ДЛЯ РУСИНІВ АВСТРИЙСЬКОЇ ДЕРЖАВИ»
НА ГАЛИЦЬКІ МОСКВО- ТА ПОЛОНОФІЛЬСЬКІ ЧАСОПИСИ
ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХІХ ст.**

Аналізуються відгуки на вихід у світ нових москво- та полонофільських часописів «Страхопуд», «Мета», «Слово», «Неділя». Висвітлюється гостра полеміка дописувачів періодичних органів.

Місяцеслов, відгук, дописувачі, критика, часопис, рецензент

Редакція «Вістника» гостро реагувала на видання нових руських часописів, зокрема на їх перші числа, супроводжуючи відгуки анутованням змісту або й рецензуванням окремих творів і статей. Так, у 1863 році почав виходити новий часопис «Страхопуд», редакція якого (видавець Йосиф Ливчак) взялася надати йому гумористичного й сатиричного профілю. Часопис був зауважений дописувачами «Вістника», і в ньому був надрукований їхній відгук. Загалом вони були задоволені змістом 2-го числа «Страхопуда», але зауважили: «надибуєм занадто много сатири і замало гумору». «Найнеприятніше поразило нас дотикання обрядових справ. Тії бо суть нашому релігійному чувству занадто дорогі і не належать до сатиричних переговорок...» [1].

Невдовзі «Страхопуд» став об'єктом докладніших міркувань авторів, які групувалися при «Вістнику». Досить вправне перо рецензента виявлено в дописі до «Вістника» (ч. 55 від 2 вересня (21 серпня) 1863 р.), в якому йдеться про черговий випуск часопису. Рецензент назвав його «місяцесловом» — таке «жанрове» означення в тогочасній Галичині вживалося часто. Дописувач стверджував, що «Страхопуд» «устоявся в добрім мнінії у публіки» і пояснює це так: «...Господарський місяцеслов єсть найпопулярніша книжка в світі, і вона найперша стелить собі дорогу під стріху селянина...» Справді-бо, з рецензії довідуємося, що в «Страхопуді» містяться матеріали, «практичні для газдівства і домоводства», «подаються поради, як ліпше господарити».

Проте рецензія на перше місце висуває опубліковані в «Страхопуді» статті наукові, етнографічні, статистичні і белетристику. На думку рецензента, найдовершенішою є опублікована в цьому часописі повість М. Устияновича «Месть верховинця».

Примітно, що рецензент добачив значну роль професійної критики і нарікає на її брак: «Біда тільки, що в нас не було добросовісної критики, котра би не тільки причинялася до виображення вкусу естетичеського, котра би не